

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ «МИКОЛАЇВСЬКА ФІЛІЯ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КУЛЬТУРИ І
МИСТЕЦТВ»**

**ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ**

**Дейнега Анастасія Вікторівна
ОБРЯДОВЕ ДІЙСТВО «АНДРІЇВСЬКІ ВЕЧОРНИЦІ»**

Пояснювальна записка

до творчого проекту – кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
зі спеціальності 024 «хореографія»

Науковий керівник:

кандидат мистецтвознавства, доцент

Сапак Наталія Вікторівна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи творчої частини проєкту «Андріївські вечорниці».....	5
1.1. Історія виникнення вечорниць	5
1.2. Свято на Андрія в різних країнах	8
1.3. Обряди та традиції на вечорницях.....	10
1.4. Вечорниці в різних видах мистецтва.....	17
Висновки до першого розділу.....	19
РОЗДІЛ 2. Художня характеристика творчого проєкту	21
2.1. Лібрето	21
2.2. Форма, жанр, різновид та стилістика. Ідейно-тематичний аналіз.....	23
2.3. Композиційно-архітектонічна побудова	25
2.4. Сценарно-композиційний план.....	26
2.5. Дійові особи та їх характеристика.....	27
2.6. Характеристика музичної основи хореографічного твору.....	28
2.7. Сценографія.....	29
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	32
ДОДАТКИ.....	34

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми творчого проєкту. Український народ має багату культуру, величезний скарб якої складається з цінностей, надбаних багатьма поколіннями. З прадавніх часів до нас ідуть життєва мудрість та настанови щодо способу життя. Вони закладені в українських звичаях, обрядах, фольклорі, адже в них - світовідчуття та світосприймання нашого народу. У них пояснюються та обґрунтовуються взаємини між людьми, цінність духовної культури окремої людини і народу взагалі.

Одним з популярних обрядових дійств в давнину були вечорниці. Вечорниці не мали єдиної форми проведення та відрізнялися не лише своїми регіональними особливостями, але й назвами (досвітки, оденки, бесідки, посиденьки, вечірки (вечерки), супрядки, вечереньки). Такі ж зібрання молоді відбувалися і серед інших слов'янських народів (на росії – «посиденьки», в Білорусі – «вечерки», в Болгарії – «селянки», в Польщі – «посєди», в Чехії – «прядки» тощо.

Актуальністю бакалаврської роботи є саме відтворення вже на сцені вечорниць в хореографічному творі та спроби піднести їх на новий ступінь розвитку, показати як саме люди проводили різноманітні святкування та вільний час в давнину, а також познайомити глядача з історичними традиціями та обрядами.

Таким чином, створюючи «давно забуте старе», можна збагатити скарбницю нашого мистецтва, збільшити кругозір сучасної молоді. За допомогою практичної частини дипломної праці – ми можемо виносити давні традиції на новий рівень та популяризувати їх. Тобто, здійснюється процес розвитку та переосмислення важливості збереження нашої багатой культурної спадщини.

Мета творчого проєкту – на базі аналізу і узагальнення теоретичних матеріалів здійснити практичну постановку обрядове дійство - «Андріївські

вечорниці», використовуючи різноманітні виразні засоби хореографічного мистецтва.

Завдання творчого проєкту:

- Розглянути історію виникнення даного свята-обряду.
- Описати процес створення художнього образу;
- Актуалізувати тему українських обрядів серед сучасної молоді.
- Втілити на сцені практичну частину творчого проєкту.
- Розробити сценарно-композиційний опис бакалаврської роботи.

Новизна творчого проєкту:

Аналіз та дослідження вечорниць саме в Україні, звичаїв, ритуалів, які присутні в даному святкуванні, їх відтворення у власному проєкті за допомогою української народної хореографії.

Практичне значення творчого проєкту.

Практична частина даного творчого проєкту може бути використана в навчальному процесі хореографами, або іншими суміжними спеціальностями, є як цілісним танцювальним номером, так і може бути поділений та використовуватися у якості окремих самостійних танцювальних етюдів. Практична частина обрядового дійства «Андріївські вечорниці» може бути використана як в професійному ансамблі, так і в аматорському колективі, ще навіть як театральна постановка, а також зі зменшенням або збільшенням танцівників, видозміною танцювальної лексики.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні основи творчої частини проєкту «Андріївські вечорниці»

1.1. Історія виникнення вечорниць

Народ кожної країни має різноманітну та багату культуру, яка складалась протягом багатьох років. І ще нещодавно в багатьох українських селах можна було побачити безліч різних розваг та ігрищ, зокрема таких як: оденки, досвітки, музики, та однією з найвідоміших були вечорниці. На жаль, зараз це не користується такою популярністю серед молоді, поступово втрачає свій колорит, проте раніше вечорниці були практично найулюбленішою традицією, адже починались вони на Покрову . Це був час, коли люди в селах закінчували свою важку працю, прибирання садиби, жнива і все , що потребувало перебування на вулиці, також з наступанням осені дні ставали коротшими, а ночі довготривалими, тому було немало часу для роботи всередині власного житла.

Зазвичай, ці вечори святкували в оселі жінки, яку напередодні шукали дівчата та домовлялися з господинею, яка в свою чергу виконувала роль досвітки та слідувала, аби молодь дотримувалась всіх традицій, звичаїв та обрядів, хоча іноді і могла дозволити собі не звертати уваги на деякі речі, і звісно ж, молодь розплачувалась з жінкою. Це могли бути полотна, тканини, зерно, але ні в якому разі не гроші.

Якщо говорити про великі села, то у них взагалі було декілька місць для проведення вечорниць. Наприклад, різні будинки, різні зібрання молоді, адже вони зазвичай тримались своєї громади і не ходили до інших, часто навіть зовсім поряд в різних домівках могли проводитись вечорниці, так би мовити, по-сусідству.

Звісно ж, в ті часи, приготуваннями хати до вечорниць займались в основному дівчата. Все, що стосувалось їжі, створення святкової атмосфери,

освітлення – це було виконано дівчатами, хлопці допомагали в більш складній фізично роботі.

Це свято зовсім не було типовим та нудним, це велике різноманіття залежно від днів тижня, адже частіш за все, вечорниці розподілялись на святкові та буденні. На буденних, які ще називались «досвітки» дівчата часто займались ручною роботою, навчались прясти, вишивати, готували їжу, дослухались до мудростей, які їм відкривала господиня дому. Та й окрім цього, їм вистачало часу і на розваги, вони співали пісні, обговорювали різні плітки, придумували та розповідали страшні історії.

Гадаю, не дивно, чому це свято користувалось такою популярністю серед тодішньої молоді, бо це були дійсно безтурботні та вільні ночі, присвячені тільки відпочинку. Парубки ж, приходили трохи пізніше, з ними іноді, прибували також хлопці з іншого села, вони приносили з собою безліч різноманітних солодошів, горіхів, насіння, власно зроблених музичних інструментів. Святкуючи, вони також могли займатись корисними справами: лагодити речі, плести рукавиці, але, частіш за все, їх улюбленим заняттям було залицяння до дівчат, їх розважання різними веселими розповідями, жартами та піснями.

Що стосовно вечорниць саме святкових, де дівчата та хлопці в основному розважались, там завжди була особлива атмосфера – надагався найкращий одяг, страви до столу були подані відповідні цій події, які дівчата заздалегідь приносили з дому, а також наймали для розваг музику, якого запрошували хлопці вже на свої гроші, також в обов'язки чоловіків входило принести смаколики та різноманітні напої. В іншому ж, дані вечорниці були схожі й на буденні.

Ще один цікавий вид вечорниць, який дійсно частково зберігся і сьогодні, і досі є популярним, це весільні вечорниці, які нині є дівич-вечором або дівичник. Остання вечірка перед заміжжям, яка була особливою для кожної дівчини. Під час цього дійства збирались молодиці та більш старші жінки, які в свою чергу

ділились своїм досвідом подружнього життя та розповідали що й до чого. Важливою традицією весільних вечорниць були збори скриньки з приданим, яку жінці допомагали підготувати дорослі. А от у хлопців ця подія, здається, була більш веселою, адже він прощався зі своєю безтурботністю, бо вже згодом мав взяти відповідальність за щойно створену власну родину. Нині, це проходить схоже, за виключення присутності матерів та дорослих жінок взагалі. В основному, дівчата збираються в колі своїх подруг, як і хлопці, святкують, веселяться, «відпускають молодість» та готуються до дорослого життя.

Цікаво те, що хоч наше сучасне суспільство, поступово відходить від даного свята, але ще є один регіон України, де вечорниці не лише збереглися, а й активно популяризуються в маси – це західна Україна, зокрема, Закарпаття. Це той куточок нашої держави, де досі лишилось дуже багато різноманітних культурних традицій. Що стосується саме вечорниць, там це свято й нині є досить популярним, місцеві жителі в яскравих костюмах, з різноманітними ігрищами та піснями, які не дадуть сумувати нікому. На Закарпатті є чудове місце під назвою «Колиба опришків», яка готова прийняти до себе туристів, молодят та простих людей, які цікавляться даними традиціями та історією, і це дійсно є приводом для гордості, адже популяризація нашої культури в сучасному суспільстві є дійсно великою та важливою справою. На мою думку, зараз для всього народу це хороший час для пізнання нового та відродження старого, тому що збереження нашої культурної історії є одним з найважливіших завдань нині.

Під час проведення одного зі святкувань вечорниць, жителька Тернопільщини Ганна Бут стала однією з тих, хто застав вечорниці ще тих часів, говорить: «Щойно починалися холоди, на кожній вулиці громади організовували вечорниці. Були вечорниці буденні, де дівчата працювали, а були – святкові. От на Андрія – святкові вечорниці. Все робилося в складку: дівчата приносили борошно, цукор, мед. Потім замішували калиту, випікали

її, а потім приходили вже й хлопці. Вони приносили якогось домашнього винця, квасу чи медовухи. І починалися забави, співи.

Обов'язково були дуже кмітливі і балакучі хлопці, які розказували наввипередки небилиці»[10]. Також жінка пригадала, що в її рідному селі, де вона виросла, свято вечорниць було популярним включно до 1960-х років, а багато з її подруг дійсно знайшли собі пару. Зараз традиції дійсно відроджуються, не дивлячись на те, що світогляд дуже змінився, картина світу стала іншою та менталітет, такі гуляння і досі проводяться. Найцікавіше те, що зародилось це в селах, а от відновлює зараз молодь в великих містах.

1.2. Свято на Андрія в різних країнах

Як уже відомо, вечорниці пішли саме від свята Андрія Первозваного, він був святым, а також першим з 12 апостолів Ісуса Христа, в народі Андрія також було прийнято називати Калитою.

За біблійною легендою, чоловік був риболовом з селища, як одного разу почув вісточку про прихід Іоанна Христителя, який говорим про наближення Царства Небесного. Андрій відправився до річки Йордан, де міг спостерігати за процесом хрещення людей. Вже через деякий час, Ісус Христос побачив Андрія та Петра, які рибачили на березі, він підійшов та запросив їх йти за ним, і саме після цього Андрія прозвали Первозваним, який ставши учнем месії, зміг власними очами бачити справжє диво воскресіння людей та піднесення Спасителя на Небеса.

Це все дає розуміння, що Андрій був дійсно важливою персоною Біблії, тому не дивно, що дане свято святкує і багато інших народів. Як нам вже відомо в Україні це пора вечорниць та співів, а також веселощів та бешкетування. Для Румунії це дуже важливе свято, адже Андрій Первозваний зробив великий вклад

на їхній території, його заслугою було прийняття Християнства, тому румуни дійсно вважають його своїм покровителем. Окрім цього, це час магічних обрядів з ціллю відганяти злих духів та очищати землю і все навкруги. Традиційно, вони кладуть часник напередодні свята на стіл, біля дверей, вікон та димоходу.

Схожа історія з великою повагою до цього Святого є і в Польщі, яка також вважає Андрія своїм покровителем, святкує дане свято, а дівчата можуть шукати майбутніх чоловіків та дізнатись свою долю.

А от в Болгарії день святого Андрія має трохи іншу назву – Едреї або ж День ведмедя. З історії відомо небагато, лише те, що святий Андрій сказав Богу, що він не має власного святкового дня, тому Бог його зрозумів і сказав, що кожен з чоловіків, хто не святкуватиме на Андрія, буде змушений нести на руках свого коня.

Фольклорні джерела Німеччини говорять про те, що незаміжнім жінкам варто попросити допомогу у святого Андрія. За традицією вона має бути оголеною напередодні свята ввечері, тоді в неї буде можливість побачити свого судженого уві сні, а також жінка мала дослухатися до собачої лайки і зрозуміти з якого саме боку доносяться звуки, бо її доля прийде саме звідти.

Грузія посідає особливе місце в святкуванні дня Андрія, адже в країні це свято має статус державного і є офіційним вихідним днем, який люди приділяють своїм рідним. Проповіді наголошують на тому, що саме Андрій Первозванний збудував в Грузії храм, а також встановив церковних діячів та дьяконів.

Останнім містом, де проповідував Андрій Первозванний, було грецьке місто Патри. За наказом міського голови, язичника Егеата, святий був розіп'ятий. Через кілька століть, за правління Костянтина Великого, святі мощі апостола Андрія були з почестями передані в собор святих апостолів у Константинополі. Тоді ще християнство не набуло великого поширення в Грузії в I столітті, але автокефалія

грузинської церкви ще досі пов'язується з іменами апостолів Андрія Первозванного та Симона Ханаанея.

Нині Православна церква Грузії вшановує пам'ять святого апостола Андрія Первозванного двічі на рік, що також є їх особливістю, адже з інших країн, в основному, для даного є лише одна дата, проте в Грузії трохи інакше: 12 травня, в день його прибуття до Грузії, і аж 13 грудня, в день його загибелі.

1.3. Обряди та традиції на вечорницях

Немає у світі народу, який не має власних традицій і звичаїв, які передають свій досвід, знання та досягнення новим поколінням. Велику роль у відтворенні культури та всіх сфер духовного життя відіграють традиції, звичаї та обряди. Вони забезпечують спадкоємність нового і старого, підтримують гармонійний розвиток суспільства та особистості. Їх існування підтримується масами в усіх сферах суспільного життя: трудовій, суспільно-політичній, сімейно-побутовій, соціально-культурній.

Традиції встановлюються, взяті з попередніх поколінь і підкріплюються громадською думкою про поведінку людей та їх взаємозв'язки чи принципи, на яких розвивається загальнолюдська культура (наприклад, реалістичні традиції в літературі та мистецтві). Що стосується сім'ї та домашнього господарства, то частіше вживається слово звичаї, що є найдавнішою формою збереження і передачі від покоління до покоління стандартних дій і поведінки людей у певних типових обставинах і ситуаціях.

Обряд, як невід'ємна частина звичаю, конкретна діяльність підпорядковує дії людей єдиному емоційному настрою, на основі якого в одному напрямку поєднуються розум і почуття, раціональні й емоційні спонування та дії людей. Обряди характеризуються вражаючою, чіткою формою, яка має естетичний та

психологічний вплив. Багато церемоній, їх естетичне оформлення включають всі основні мистецтва. Наприклад, на весільному обряді яскраво проявляється народне мистецтво в усіх його жанрах: поетичному, музичному, пісенному, драматичному і навіть прикладному (спеціальне оформлення весільних суконь, просторів).

Народні традиції, обряди та звичаї, у тому числі традиційні свята, мають бути засобом розвитку естетичної культури, колективних розваг і відпочинку, покращення соціального життя. Не варто забувати, що, крім свят, є ще й будні, і найважливішим елементом естетичної культури є добра праця та сімейні традиції. Недарма робота і сімейне життя настільки нерозривні у свідомості людей. Недарма вони так широко відображені в народних прислів'ях і приказках, в билинах, народних піснях і казках, які разом представляють ідейний зміст народних традицій і звичаїв, тому так само у святкуванні вечорниць важливе місце, звісно ж, посідали обряди, традиції, ігрища, ворожіння, тобто все, чим бавилась тодішня молодь.

Вже в дохристиянські часи в цей час відзначали свято Калити, і християнське вчення замінило його ім'ям апостола Андрія Первозваного. Залишки старого, однак, залишилися, особливо це виражається в Калитинських обрядах, для яких дівчата, зокрема, пекли калачі, які називали «калита». Тоді з цією обрядовою стравою проводили різні ігри та пророцтва.

Існує багато описаних пророцтв, які дівчата використовували на Андрія. Багато з них схожі на ті, що були на Катерини. Наприклад, потрібно зняти взуття з лівої ноги і почати вимірювати відстань від столу до порога: першою піде заміж дівчина, яка зробить це першою.

Зазвичай святкування відбувалося ввечері/ніч з 12 на 13 грудня. Були вечірки та різноманітні ігри. Найважливішою з цих ігор була Калита. Великий пиріг з білого борошна, який всі дівчата спекли разом. Прикрашаємо вишнями та

родзинками калиту, випікаємо до золотистої скоринки, щоб було важко вкусити. У середині робили отвір, в який протягувалась мотузка, щоб Калиту можна було повісити.

Кожен юнак намагався стрибнути якомога вище, щоб схопити Калиту зубами, але якщо йому не вдавалося розсмішити «охоронця», то це виявилось нездійсненним, бо він тягнув за шнурки, а Калита стрибала занадто високо. . Щоб цього досягти.

Обрядовий хліб - калита - нагадує сонце, він завжди круглий, як сонце, посередині з діркою, до того ж намазаний медом. Золотий мед, який приносять бджоли, також символізував сонце і широко використовувався в цей день. Намазували чашечку, іноді жартома, хлопці вмочували пальці в мед, а дівчатам терли губи, щоб вони були солодкими. З меду готували і напої «Калита». Варто зазначити, що на молодіжних вечірках горілку зазвичай не вживали.

Наші бабусі пам'ятають, як святкували це свято:

«Я добре пам'ятаю свято святого апостола Андрія Первозванного. Усі дівчата з нетерпінням чекали цього дня, бо мали розпитати святого Андрія про їхню долю. Зазвичай ввечері 12 грудня всі збиралися в одній хаті, щоб відзначити свято. Вони веселилися, жартували, ділилися різними життєвими історіями, грали в різні ігри і вночі гадали.. Як тільки стемніло, дівчата приводили їх до хати, де треба було ворожити, у кого що було: сир, млинці, кузні, фрукти. Холостяки приносили солодощі та вино. Всі вони готували вареники і варили компот із сухофруктів.

Увечері розпочиналася цікава подія. Хтось розмовляв між собою, хтось допомагав накривати стіл. Цього вечора ми могли почути багато цікавих історій, якими з нами поділилися старші люди. На ворожіння потрібно було чекати до дванадцятої години ночі. Цікаво, що вони лише передбачали цей день, бо вірили, що святий Андрій знає все...».

Це свято вважається прощанням зі свободою, тому яку б шкоду не завдали неodrжені хлопці – їм прощають. Тож чоловіки переважно з гумором ображали дівчат – лякали їх, коли пізно поверталися з вечірки, біля хати ниткою снують вулицю, по якій з вечорниць дівчата додому повертаються, ставлять опудала (середину гарбуза вичищають, „очі" й „рот" прорізають і в гарбуз свічку засвічену вставляють), знімають ворота, залишаючи неподалік, щоб батьки швидко вранці знайшли, адже дівчата пізно повертаються додому і пізно прокидаються. Навіть шибки у вікнах малювали або папером вікна затуляли, - і це було найсмішніше. В хаті темно, всі сплять, бо думають, що ще ніч. А от дівчата поспішали додому, бо в ту ніч треба було гадати.

Також, полюбляли ворожіння. Їх була величезна кількість, тому не можна не згадати про них і зараз. Взагалі, в минулих століттях, дівчата ворожили по-різному. Способів цих ворожінь було настільки багато, що їх, навіть, важко перелічити. З давнини свято Андрія тісно пов'язане з різноманітними ритуалами, ворожіннями та обрядами. Проте нам відома лише маленька їхня частинка.

Найпопулярнішим методом ворожіння на той час було: всі виходили на двір, дівчина, яка хотіла знати свою долю, заплющувала очі й знімала чоботи. Її друзі пішли дивитися, як падають її черевики. Вважалося, що в який бік впав носок черевик, нареченого слід очікувати з іншого боку.

Ще один цікавий вид ворожіння, коли дівчата виходили на двір і починали рахувати шпильки в паркані. Але рахували незвично, і так: «Молодець, старець, молодець, старець, молодець, старець...» і так до кінця паркану. Треба було обов'язково розглянути уважно останній кілок. Якщо він був тонкий і гладкий - хлопчик дівчини був би молодим і красивим. Якщо він кривий і грубий, то хлопець буде. А коли буде кілок з товстою корою, наречений буде багатим і з пишним підборіддям. Це ворожіння вважалося найзабавнішим. Важко сказати, чи вірили дівчата, але всі хотіли мати струнку, молоду і красиву долю.

В минулих століттях, дівчата ворожили по-різному. Способів цих ворожінь було настільки багато, що їх, навіть, важко перелічити. З давнини свято Андрія тісно пов'язане з різноманітними ритуалами, ворожіннями та обрядами. Проте нам відома лише маленька їхня частинка.

Також одне з цікавих традиційних ворожінь - дівчат спеціально відправляли по дрова. Дівчинці довелося випадково взяти купу прокладок і порахувати, повернувшись додому. Якщо вийде парне число, він отримає пару наступного року.

Ще, дівчата, як тільки прокинуться, або ж ще опівночі, вибігають на вулицю, зупиняють першого зустрічного чоловіка та питають у нього ім'я. Вірять, що таке ім'я буде у майбутнього коханого. Таке гадання також поширене на ранок Нового Року.

Також, одне з ворожінь, брали перстень, гілку мірти, ляльку й квітку паперову (квіти виготовляли самі дівчата осінньо-зимовими довгими вечорами із різнокольорового паперу та прикрашали ними ікони та портрети в кімнатах) - і кожен рік під окрему тарілочку клали. Все було задля того, аби вгадати долю найстаршої дівчини. Всі за неї переживали, бо хотіли знати, чи вийде вона скоро заміж, чи ще буде цей рік діувати. Та дівчина, якій вгадували долю, не мала бачити, як інші дівчата будуть підкладати під тарілки вищезгадані речі. Як тільки їх розклали, то запрошували дівчину „тарілку" вибирати, щоб свою долю вгадати. Кожна дівчина вибирала лише одну тарілку. Момент вибору був дуже хвилюючим, адже кожна з них вірила: що вибере на свято Андрія, це її й чекає.

Тож, якщо під тарілкою буде перстень - скоро заміж вийде; якщо - квіточка, то ще рік діуватиме; якщо мірта, то незабаром її розлука з милим чекає, а коли витягне ляльку, то зраду від коханої людини матиме.

Також дівчата вірили, що можна в дзеркалі свою долю побачити. Вони були впевнені, що дзеркало долю віщує, але не кожна дівчина ворожитиме, бо треба

бути відважною, не боятися. В цей час дівчина має бути наодинці, щоб не було в кімнаті ні душі. Треба сісти перед дзеркалом, а з обох боків свічки засвітити й такі слова говорити: «Я тебе, дзеркало, питаю, з ким я свою долю злучити маю, з'єднати з Іванком прошу, бо його в серденьку ношу.», Так дівчина мала повторити тричі, і тоді відвернутися від дзеркала та із заплющеними очима знову промовляти: «Святий Андрію, допоможи, судженого мого покажи, ворожу на свій вінок, прошу захисту від зірок! дай, Боже, шлюб до дочекати, мене з Іванком звінчати.», - потім треба було різко повернутись до дзеркала, але не лякатись, адже там могло бути не обличчя Івана, а зовсім незнайомого пана.

Дівчата тоді ворожили на що завгодно, тож, щоб знати, яким буде заняття та професія її судженого, вони йшли в сад, розкопували землю, збирали в жменю, приносили до кімнати та уважно оглядали. Якщо тріску знайшли, то майбутній чоловік був би столяром; якщо залізо або цвях - буде ковалем, якщо скло - скляром. А якщо земля буде очищена від бруду, то це буде фермер. Якщо ви знайдете нитку або стеблинку, то ваш суджений буде хороший сім'янин; коли пір'я, то буде вченим чоловіком; якщо це камінчик, то неодмінно дійде до поставленої мети; а якщо ви знайдете вугілля, то це буде нещасливий шлюб.

Дівчата дуже прагнули знати, якого будуть мати чоловіка: багатого чи бідного. Для того брали навмання поліно і його розглядали. Якщо поліно сукувате, то чоловік багатий буде, а якщо - гладеньке, то бідний посватає.

Також вони випікали коржик - "балабушки". Кожна дівчина свій коржик якось позначала, щоб потім можна було упізнати. Клади їх на стільчик, а в кімнату собаку впускали і чий коржик собака з'їсть, то ця дівчина швидше за подруг вийде заміж.

Цікавим також було ворожіння на попелі. Для цього ворожіння потрібно спалити на тарілці зім'ятий аркуш паперу. Запалити свічку і по тіні, утвореній

попелом, визначити свою долю. Якщо з'являться обриси замку, будівлі – до вінчання.

Ворожіння на воді. Потрібно налити воду в широку миску, далі взяти половину шкаралупи волоського горіха і прикріпити до неї свічку, покласти папірці з іменами знайомих чоловіків на краї миски, далі запалити свічку, поставити шкаралупу в центр миски і чекати до якого саме папірця допливе ваш імпровізований корабель.

І на останок, якщо дівчата мріяли дізнатися, скільки буде дітей, то треба було в ніч на Андрія налити з вечора в чарку води, опустити каблучку і виставити на мороз. Скільки буде горбків, стільки буде й синків, а скільки ямок – стільки дочок.

Загалом, можна сказати в підсумку, що в Україні побутувало дуже багато найрізноманітніших ворожінь. Ми знаємо лише маленьку часточку ритуалів та обрядів "Андріївських вечорниць" наших предків. Проте і досі "Андріївські вечорниці" - це веселе і колоритне дійство, жарти і сміх, який охоплює не тільки молодь, а і старше покоління. Це збитки, жарти, пустощі, здебільшого хлопців, які дозволяються тільки в Андріївську ніч.

Окрім цього, існувала невелика кількість прикмет на це свято, в які люди вірили:

- Якщо у цей день піде сніг і не розтане, то він буде лежати ще 110 днів.
- Перед тим, як набрати з ополонки води, її слухали. Якщо чувся шум, заметілі, а якщо стоїть тиша, то зима буде спокійною.
- Якщо у цей день морозно, але ясно, до доброго і гарного врожаю.
- Якщо в Андріїв день вогонь у печі горить червоним полум'ям, то скоро почнеться зима, а якщо білим – відлига.
- Якщо до 13 грудня не випаде сніг, зима буде тепла й малосніжна, якщо випаде – холодна й сніжна.

- Якщо тиха вода – хороша зима, шумна – тріщатимуть морози, будуть бурі, заметілі.

1.4. Вечорниці в різних видах мистецтва

Не дивлячись на те, що нині молодь менше цікавиться старими традиціями та обрядовістю, все ж вечорниці є популярними в різних видах мистецтва – це музичне мистецтво, хореографія, театральне мистецтво.

Дійсно, на жаль, ми, українці, не тільки погано знаємо, що створив наш народ протягом історії, але часто навіть не розуміємо, що означали ці культурні здобутки для людей у минулому. Тому постає питання: як ми, як сучасні українці, можемо сприймати культурно-історичну спадщину, традиційні звичаї та обряди, залишені нащадками, які є однією з найдавніших форм духовної культури українського народу. Як неписані закони, які народжуються у людей і передаються з покоління в покоління, вони стали традиційними.

Популяризація, відродження та збереження традиційних звичаїв, свят та обрядів – одне із основних завдань, над яким повинні працювати заклади культури та наукові установи. На мою думку, зараз більшість людей в нашій країні зрозуміла це, і побачила, чому це дійсно настільки важливо для нас.

У процесі збереження традиційної культури, фольклору відіграють велику роль і окремі особистості, які зберігають у пам'яті значний репертуар народних пісень, легенд, переказів і вміють майстерно їх донести до аудиторії.

Серед музикантів та музичних гуртів Наталя Мельник, Kalush, Іван Пилипець та гурт «Експрес», які оспівували Вечорниці в своїх піснях. Деякі з них більш традиційно, а деякі на новий лад, аби це більше подобалось молоді, тож не можу не згадати пісню під назвою «вечорниці», яку виконує гурт Tember Blance,

це зовсім молодий музичний гурт, який став більш відомим після виконання цієї пісні.

Різноманітні театри та театральні гуртки також виконують цілі вистави на тематику вечорниць, пишуть задля цього свої індивідуальні сценарії, не забуваючи, звісно ж, про традиції та обряди, які мають використовуватись там. Таким чином, театр «Сміх і сльоза» створили прекрасну постановку під назвою «Старі вечорниці на новий лад».

Також були створені «Андріївські вечорниці» від Тернопільського театру «Оберіг», але окрім самої постановки, в драматичному театрі відбулось урочисте святкування вечорниць, організували дійство відвідувачі Тернопільського міського територіального центру соціального обслуговування населення, не обійшлося на вечорницях і без традиційних гадань, жартів, витівок і пісень, які стали справжньою окрасою дійства.

Як потім відзначили організатори, завітало багато людей золотого віку, але й багато молоді. Це дійсно чудово, адже завдяки таким речам, ми можемо розвивати наші традиції та популяризувати їх в маси молоді.

Насправді, такі постановки створюються з року в рік, та не лише в професійних театральних трупах, а й в звичайних школах на різноманітні свята, що є тільки плюсом, адже діти з дитинства пристосовуються та дізнаються про наші традиції та культурне минуле.

Особливу частину також займає хореографія, бо це один з особливих видів мистецтва, який можна прочитати без слів, а просто дивлячись на рухи та слухаючи музику. Безліч професійних, аматорських, дитячих та дорослих професійних колективів постійно мають в своєму репертуарі хореографічні постановки на тему вечорниць. Як приклад, на відеохостингу youtube, можна знайти безліч відеозаписів з концертів найрізноманітніших колективів нашої

країни, там ми можемо побачили і професійні колективи та ансамблі, а також любительські, що танцюють просто на шкільній сцені під час свята.

Тож, можу сказати, що не дивлячись на вплив сучасних технологій, на те, що діти все менше цікавляться тим, що було раніше, ми можемо спостерігати, що, все ж, традиції зберігаються і сьогодні, живуть в нашому суспільстві, передаються новим поколінням, які в свою чергу інтерпретують все під сьогодення.

Висновки до першого розділу

Тож, детально розглянувши історію виникнення даного свята-обряду Вечорниць, було проведено дослідження щодо деталей його святкування в різних регіонах України, що дасть мені змогу точніше передати колорит даного свята в практичній роботі проєкту. Також можна сказати, що актуальність даної теми серед молоді є важливою причиною вибору теми для моєї дипломної роботи, адже знаючи безліч цікавих розваг, ворожінь і традицій, які є невід'ємною частиною вечорниць, можна з легкістю створити практичну роботу, яка буде цікавою для глядачів різних вікових категорій.

Теоретичні пізнання мають дуже важливе значення в створенні практичної частини дипломного проєкту. Тож, все вище сказане дає нам зрозуміти, що традиції, обрядовість та їх збереження є дуже важливим завданням сьогодні для українського народу в цілому, а також народно-сценічної хореографії, адже українці належать до тих націй Європи, чия обрядовість є однією з найдавніших і найбагатших.

Кожен куточок нашої країни може пишатися своїми унікальними традиціями. Саме в них віддавна реалізується художньо-творча активність людини, її естетичні прагнення.

В народній обрядовості зосереджені вічні та незмінні гуманістичні цінності, і сучасному суспільству та молоді вони необхідні як засіб виховання, як особливий спосіб залучення окремого індивіда до соціального цілого, як чуттєво-емпіричний метод передачі наступним поколінням усталених норм поведінки, життєвих ідеалів та цінностей.

При опрацюванні теоретичних джерел, перегляду хореографічних та театральних постанов, були значно поповнені знання не лише на тему відомого свята на Андрія, та не лише про традиції та обряди, які використовуються під час святкування вечорниць, але й все багатство культурної спадщини нашого народу.

Окрім цього, всі отримані знання будуть використані в проєкті, задля того, аби з точністю передати атмосферу та колорит даного свята, щоб кожна людина, що просто спостерігає збоку, та кожен, хто приймає участь а постановці, дійсно відчув те, що було вкладено роботу і повірили всьому, що відбувається навкруги.

РОЗДІЛ 2

Художня характеристика творчого проєкту

О дай же, Боже, молодій мені,
Щоб приснився мій суджений вві сні.
І Тебе, Святий Андрію,
Я прошу, як умію:
Святий Андрію, допоможи,
Мене сьогодні не залиши!
Ой ти, місточок, та не хилися,
А ти, Іванку, мені приснися.
Перейди річку - биструю воду,
Й веди до шлюбу мене, молоду.[16]

2.1. Лібрето

За вікном сонце вже сідає за горизонт, поступово сутеніє, Господиня, в чиєму домі зазвичай збираються дівчата на вечорниці, вже займається приготуваннями, випікає пиріжки, а також головну страву цього дійства – калиту, адже вже скоро розпочнеться чарівне і таке довгоочікуване для молоді дійство. Хлопці ще не прийшли, проте дівчата вже давно на місці, привітали господарку, а тепер допомагають зробити вечір як можна кращим та з нетерпінням чекають початку цього дійства.

Закінчивши з допомогою, дівки гомонять та займаються своїми справами, за вікном вже хоч око виколи, а вони сидять, очікуючи на гостей, що ось-ось мають завітати. Хтось вишиває, хтось причесує своє золоте волосся, аби бути

найгарнішою, хтось співає пісень, дівчата танцюють, а хтось вже готується до ворожінь і з нетерпінням чекає коли вже дізнається свою долю та ім'я судженого.

Гарні хлопці, та інколи й парубки з сусідніх сіл починають сходитись до домівки жінки, стукають у вікна, промовляючи, «чи в цьому домі вечорниці проходять?»» чекаючи коли їх запросять увійти, приводять з собою музик, аби було веселіше, а також купу ласощів, солодощі, горіхи, мед і все, чим вони могли б почастувати дівчат. Парубки відразу бачать дівок, які їм сподобались і підсідають до них ближче, щоб була можливість поспілкуватися і, звісно ж, позалицятися, адже в звичайні буденні дні не так багато часу для подібного, тому молодь намагається не втрачати можливостей зараз, усі весело щебечуть і час непомітно летить, а хлопці вже між собою змагаються за увагу дівчини, яка кожному з них найбільше сподобалась, намагаючись показати, що саме він заслуговує її уваги.

З кожною хвилиною стає тільки цікавіше, вечір в розпалі, хлопці задирають дівчат, проте всім весело, господиня розповідає про старі повір'я та про ігри, в які вони обов'язково зіграють, як наприклад гра з чоботами, які виставляють один за одним до дверей, щоб дізнатися, хто з дівчат швидше за всіх цього року вийде заміж, бо за повір'ям це буде сама та дівчина, черевик якої першим доторкнеться до дверей.

Потім, молоді люди починають ворожити на коржиках-андрійчиках, розкладають коржики на лавочці, та пускають голодного пса, з цікавістю спостерігаючи чий же коржик він вхопить, аби зрозуміти, хто з дівчат вийде заміж найшвидше. Обов'язково також обирають пана Калитинського та Коцюбинського, тобто найспритнішого парубка за усіх, який кусатиме калиту.

Вже не за горами й танці, дівчата пішли в пляс, забавляючи своїм танком всіх присутніх, хлопці також вирішили не відставати від дівчат та показати їм, чого

навчилися вони і чим можуть похизуватися. Немов боротьба продовжується між парубками та дівчатами, вони зацікавлено показують свої вміння один одному, музики їм грають та співають пісні, а господиня дому з цікавістю спостерігає за ними, обов'язково слідкуючи за часом, аби не пропустити північ, коли треба займатись ворожіннями та іграми.

Врешті решт, всі поринають в чарівний танок, хлопці вже танцюють з дівчатами, підіймають їх, кружляють, і час летить так швидко, що вже згодом доводиться прощатись з усіма гостями, як тільки почули перших півнів за вікнами і доки батьки вдома ще не прокинулись. Дівчата дякують господині за тепле прийняття і прощаються, а кожен парубок проводить додому дівчину, котра йому сподобалась.

2.2. Форма, жанр, різновид та стилістика. Ідейно-тематичний аналіз

Форма – хореографічна сюїта

Жанр – гумористичний

Різновид і стилістика – український народно-сценічний танець з елементами стилізації

Місце дії – будинок старої жінки (господині)

Тема – показ вечорниць, якими саме вони були в давнину. Зображення ритуалів, ворожінь та забав тодішньої молоді.

Ідея – заклик до збереження культурної спадщини та традицій нашого народу, показ прекрасного, популяризація серед молоді стародавніх свят та обрядів, задля збільшення кругозору нашої молоді.

Сюжет: в домі жінки, котра щороку влаштовує вечорниці в себе вдома тривають приготування, дівчата, що вже пришли до неї трохи раніше з різноманітними смаколиками, а також почестями і тканинами, аби віддячити господині за гостинність, адже це могло бути що завгодно, головне аби не гроші. Коли приготування частувань і прикрашання будинку підійшло до кінця, дівчата сіли очікувати хлопців, наспівуючи пісень. Раптово приходять парубки, примовляючи слова привітання, щоб господиня запросила їх до дому. Вони залицяються до дівчат, змагаються між собою за їхню увагу, грають в різні забави, співають, танцюють, дівчата вишивають. Коли приходить пора, то починається ворожіння – ще одна цікава розвага. Вони ворожать на воді за свічками, також та чоботах, на кільцях паркану, і звісно ж на коржиках-андрійчиках, таким чином намагаючись дізнатись як можна більше про свою долю та майбутнє. Далі хлопці з дівчатами танцюють та розважаються разом, та сидять за цікавими історіями майже до самого ранку. Хлопці проводять дівчат до будинків, прощаються та обіцяють знову побачитись.

Надзавдання – донести важливість вшанування та збереження українських традицій в сучасному світі для збереження національної ідентичності.

Конфлікт – змагання хлопців між собою за роль пана Калитинського та за увагу дівчат між собою.

Наскрізна дія – танок дівчат, які показують хлопцям свої уміння, намагаючись обійти їх в уміннях та похизуватися перед ними, аби довести що дівчата кращі.

Контрдія – спроби хлопців зіпсувати дівчатам їх танок, показом власних трюків та гарних чоловічих стрибків, які дівчата не зможуть повторити. Врешті решт, спільний танець разом, з розумінням, що всі однаково чудові.

2.3. Композиційно-архітектонічна побудова

Експозиція – зібрання молоді в домі жінки, що запрошує їх до себе задля святкування.

Зав'язка – поява під вікнами господині хлопців з музиками та різноманітними ласощами, що примовляються вітання та просяться в дім жінки до дівчат на вечорниці.

Розвиток дії – більш тісне знайомство хлопців з дівчатами, їх загравання до них та спроби привернути увагу тих дівок, котрі їм сподобалися найбільше з присутніх.

Змагання хлопців між собою за роль пана Калитинського, тобто того, хто саме відкушуватиме калиту, і обрання на його роль найкмітливішого і найгарнішого з парубків .

Кульмінація – ворожіння дівчат на судженого за допомогою різноманітних способів та таїнств, і очікування, хто ж саме переможе, та займе місце тієї дівчини, що за віруваннями вийде заміж першою його року та дізнається ім'я свого судженого.

Розв'язка – спільний танок хлопців та дівчат з підійманнями, кружляннями, змагання хлопців та дівчат за увагу одне одного за допомогою гарних віртуозних рухів, де кожен намагався зробити краще попереднього. А дехто вже знайшов собі підходящу пару, проводження дівчат додому з обіймами і прощаннями на світанку, доки їх батьки ще сплять.

2.4. Сценарно-композиційний план

Танець (епізод)	Виконавці	Світло	Декорації	Реквізит	Музичний матеріал	Хронометраж
1. зустріч дівчат	5 танцівниць (5 дівчат)	вечірнє хатнє світло	Столи, лавки, посуд та килими – імітація будинку старої жінки	Дзеркало, вишиванка, гребінець для волосся	Tember Blanche-Вечорниці	0:55
2. танок дівчат під час очікування хлопців	5 танцівниць.	Вечірнє хатнє світло	Столи, лавки, посуд та килими – імітація будинку старої жінки	-	Tember Blanche-Вечорниці	1:20
3. Знайомство хлопців з дівчатами	10 танцівників (5 хлопців, 5 дівчат)	Вечірнє хатнє світло	Столи, лавки, посуд та килими – імітація будинку старої жінки	Частування, музичні інструменти	Калинонька – Національний оркестр народних інструментів (муз. М. Стицюн)	1:31
4. Ворожіння дівчат	Всі дівчата	Світло свічок	Дерева, кущі, трава – імітація вулиці	Дзеркало, аркуш	Ой, не світи, місяченьку (муз. В. Степурко)	2:03

				свічки		
5. танок хлопців на дівчат	10. (5 хлоп. , 5 дівч.)	Вечірнє світло	Столи, лавки, посуд та килими – імітація будинку старої жінки	-	Tember Blanche-Вечорниці	2:31

2.5. Дійові особи та їх характеристика

Головні герої:

Дівчата – молоді неодружені дівчата, в основному невисокого зросту, стрункі, гарні сільські дівчата, що чекають свою долі та люблять ворожіння і розваги.

Хлопці – також молоді неодружені парубки, що люблять розважатись, жартувати та залицятись до дівчат, вродливі та високі, браві та мужні.

Пан Калитинський – обраний хлопець на роль пана Калитинського, гарний чорнявий парубок, найспритніший та найшвидший з усіх, подобається усім дівчатам.

Другорядні герої:

Музики – чоловіки середнього віку, веселі та клітливі, що браво володіють майстерністю гри на різних музичних інструментах – бандурі, сопілці, кобзі, запрошені задля розважання молоді.

Господиня – самотня жінка, що приймає молодь у себе вдома для святкування вечорниць, весела, також наглядає за молодими людьми, щоб вони дотримувались усіх правил та традицій проведення даного свята.

2.6. Характеристика музичної основи хореографічного твору

I частина

Темп - Allegro moderato (скоро, помірно); розмір 2/4; лад мінорний; форма період.

II частина

Темп – Allegro moderato (скоро, помірно); розмір 2/4; лад мінорний; форма період.

III частина

Темп: Adagio (повільно); розмір 4/4; лад мінорний; форма період.

IV частина

Темп: Adagio (повільно); розмір 4/4; лад мінорний; форма період.

V частина

Темп: Allegro moderato (скоро, помірно); розмір 3/4; лад мінорний; форма період.

2.7. Сценографія

Умови виконання:

1. Сцена середнього чи великого розміру
2. Бажана наявність центральних та бокових куліс
3. Світлове оформлення
4. Відеокамера для запису

Реквізит:

1. Гребінець
2. Калита
3. Свічки
4. Люстерко
5. Папірці та ручка

Світлове оформлення:

1. Вечірнє сутінкове світло

Костюми:

Костюми дічат – народні сукні світлого кольору з вишивкою та пишними рукавами (див. Додаток Б).

Костюми хлопців – сорочки з вишивкою і яскраві червоні шаровари з поясом на них (див. Додаток В).

Костюм Господині – пов'язана на голові хустка, світла сорочка з вишивкою, на ній керсетка, внизу спідниця обмотана дергою, і звісно ж багато намиста. (див. Додаток А).

Музики – одягнені в білі сорочки та шаровари.

ВИСНОВКИ

Дослідивши тему традицій та обрядів українського народу, ми дізнались історію створення цього свята-обряду, вивчивши та прочитавши детально багато літератури, окрім цього, деяку інформацію стосовно святкування даного свята в давнину саме від своєї бабусі, яка застала період святкування вечорниць в період своєї молодості, після її розповіді стало зрозуміло, що люди того покоління, наші предки дуже цінували наші культурні традиції та обрядовість взагалі, ми дійшли висновку наскільки це важливо для нашого народу і нині.

Вшанування нашого культурного минулого було важливим завжди, та особливу увагу варто приділити цьому зараз під час російсько-української війни, адже наша мова зазнавала репресій століттями, так само як культура, традиції та все, що ідентифікує нас, як окремий народ, адже українці належать до тих націй Європи, чия обрядовість є однією з найдавніших і найбагатших. Кожен куточок нашої країни може пишатися своїми унікальними традиціями. Саме в них віддавна реалізується художньо-творча активність людини, її естетичні прагнення.

Теоретичні основи мають важливе значення для створення практичної частини бакалаврської роботи. При обробці літературних джерел та основ є можливість краще зрозуміти ідею та суть того, як можна більш реалістично передати атмосферу та шарм давнини та тих традицій, які я буду відтворювати у своїй роботі, але при цьому відтворити все так, аби було цікаво дорослим та малим, молодим і старим. В цьому мені дійсно допоміг

Перегляд історичних пам'яток дає можливість зрозуміти, як саме відтворити на сцені той чи інший період часу, тому обробка книг та всіх інших джерел пов'язаних саме з темою вечорниць є незамінним етапом перед початком балетмейстерської роботи. Більшість важливої інформації про різновиди та правила проведення і святкування вечорниць, я дізналась саме з перевірених

електронних статей та ресурсів, які також показані нижче. Це також дало мені можливість більш детально поглибити свої знання в цій темі.

Теоретична частина даного творчого проєкту може бути використана в навчальному процесі хореографами, або іншими суміжними спеціальностями.

Практична частина хореографічної сьюїти «Андріївські вечорниці» є цілісним танцювальним номером, що не може бути поділений та використовуватися у якості окремих танцювальних номерів, може бути використана як в професійному ансамблі, так і в аматорському колективі, ще навіть як театральна постановка, тобто робота може бути розширена, додано більшу кількість виконавців, як головних, так і другорядних, також можливе додавання паралельних сюжетних ліній, але так як нині є обмеження в часі та тривалості практичної частини роботи, то вона має саме такий вигляд.

Підбиваючи підсумки, можу сказати, що ми впорались з поставленими завданням, розглянули історію виникнення даного свята-обряду, детально вивчивши літературні джерела, було детально описано процес створення художнього образу, все це пізніше було втілено на сцені, також розроблено сценарно-композиційний опис бакалаврської роботи. Важливою частиною стало відтворення здобутих знань в своїй дипломній роботі, спроби зробити її цікавою для глядача та головне реалістичною, тому що ворожіння, обряди буквально відтворені такими, якими мають бути на проведенні справжнього свята.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. .Балог К. Ф. Танці Закарпаття: Репертуарний збірник. / Клара Федорівна Балог. - Ужгород: КП «Ужгородська міська друкарня», 2008-168 с.
2. Беляєва М.В / Історія української музики. Т.5: 1941-1958 роки / відп. ред. А.І.Муха. - К.: НАН України; ІМФЕ ім. М.Т.Рильського, 2004. - 504 с.- Імен. покажч.: С. 467-499: іл., ноти
3. Василенко К. Лексика українського народносценічного танцю/ Ким Василенко. - К.: Мистецтво, 1996.
4. Василенко К. Український танець/ Ким Василенко. - К.: ІПК ПК, 1997.
5. Верховинець В. Теорія українського народного танцю/ Василь Верховинець. - К.: Муз. Україна, 1990.
6. Верховинець В. М. // кн. Теорія укр. нар. танцю, К., 1991;
7. Загайкевич М. Драматургія балету / М. Загайкевич. – Київ : Наук. думка, 1978. – 258 с.

Електронні ресурси

8. Андрія Первозванного: історія свята, традиції та ворожіння - Главком (glavcom.ua)
URL: <https://glavcom.ua/country/society/andriya-pervozvannogo-istoriya-svyata-tradiciji-ta-vorozhinnya-806027.html> (дата звернення: 16.03.2022)
9. День Святого Андрія Первозванного: традиції та народні прикмети » Профспілка працівників освіти і науки України (pon.org.ua) URL: <https://pon.org.ua/novyny/6030-den-svyatogo-andrya-pervozvannogo-vorozhnnya-tradicyi-narodn-prikmeti.html> (дата звернення: 16.02.2022)
10. Закарпатські вечорниці в “Колибі Опришків” (etnosvit.com) URL: <https://etnosvit.com/uk/vechornytsi/> (дата звернення: 03.04.2022)
11. Свято Андрія або «Калита»: Андріївські вечорниці сьогодні і сто років тому (radiosvoboda.org) URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28913187.html> (дата звернення: 08.02.2022)

12. Українські вечорниці. Віртуальний бібліограф. ХОУНБ ім. О. Гончара (lib.kherson.ua) URL: <https://biblio.lib.kherson.ua/ukrainski-vechornitsi.htm> (дата звернення: 05.03.2022)
13. Унікальні галицькі андріївські вечорниці влаштували у Тернополі – Новини Тернополя і області - За Збручем (zz.te.ua) URL: <https://zz.te.ua/unikal-ni-halyts-ki-andriivs-ki-vechornytsi-vlashtuvaly-u-ternopoli/> (дата звернення: 03.04.2022)
14. Традиційні розваги наших предків: вечорниці (etnoxata.com.ua) URL: <https://etnoxata.com.ua/statti/traditsiji/traditsijni-rozvagi-nashyh-predkiv-vechornitsi/> (дата звернення: 15.04.2022)
15. Цікаві факти про святкування Андріївських вечорниць у європейських країнах | Цікаво знати. Світ цікавих фактів (cikavo-znaty.com) URL: <https://cikavo-znaty.com/tsikavi-fakty-pro-sviatkuvannia-andriivskykh-vechornyts-u-ieuropeiskykh-krainakh/> (дата звернення: 11.02.2022)
16. 13 грудня - Ворожіння та вечорниці на Андрія - Українські традиції (traditions.in.ua) URL: <https://traditions.in.ua/kalendarni-sviata/zymovyi-tsykl/261-13-grudnia-vorozhinnia-gadannia-ta-zbytky-na-andriia> (дата звернення: 03.04.2022)

ДОДАТКИ

Додаток А.

Додаток Б.

Додаток В.